

Achter me hoor ik plots takken kraken. Geen twijgen, geen geritsel, niet het geknisper van oud loof, maar plomp gekraak: het geluid van gewicht dat de regen overstemt.

Ik kijk achterom. Lang kan je niet achteromkijken, dat heeft het wielrennen me geleerd. In een flits zie ik een grote, zwarte vlek in het struikgewas tussen bos en pad. Die vlek was er niet toen ik er een paar seconden geleden passeerde. Ze beweegt traag door het slijk en lijkt geen poten te hebben. Het is een grove, amorfe massa. Regendruppels trekken dikke vegen over mijn beslagen brillenglazen en vertroebelen het zicht op een wereld die een muntje opwerpt. Ik raak in paniek, kijk heel even voor me, om me te oriënteren op het pad, en kijk snel weer achterom. Ik rijd me vast in een diepe plas en schuif mijn bril lager op de neus om de wazige vlek beter te ontwaren. Dan beseft mijn hoofd wat mijn buik al verraaft. Een meter of twintig verder verandert de vlek in een beer en stolt de gloed die ik daarnet nog voelde tot een massieve klomp.

Een geweer heb ik niet. En mijn telefoon heeft geen bereik in deze werkelijkheid die zich tot een modderpad verengt. Almaar rechtdoor rijden, langs de rivier, was me gezegd, dan ben je zo terug in het dorp. Ik durf niet verder te fietsen. Het onheil van een paar honderd kilo zuigt alle geluid, alle aandacht, alle leven in zich op, terwijl mijn gedachten uit elkaar

spatten als een zwerm spreeuwen na een luide knal. Waar zit mijn berenspray? Van waar komt de wind? Komt er zo meteen nog een tweede beer uit de struiken? En heeft zij jongen? Of is het een hij? Moet je tegen de beer praten? Stenen gooien? Moet ik in een boom klimmen? Kan ik mijn fiets als een schild voor me houden? Als ik wegrijd, gedraag ik me dan als een prooi?

De beer blijft schijnbaar rustig bij het zien van een anomalie, een fietser in de wildernis. Ik probeer mijn hartslag onder controle te houden, kijk het dier niet in de ogen en praat hardop, 'Hey bear, go away bear.' Mijn maag trekt samen en mijn handen trillen. De beer beweegt amper en maakt geen geluid. Ik hoor het beest niet zuchten, niet grommen, niks. De beer kijkt naar de rivier, terwijl ik naar de poten kijk en niet weet wat ik moet doen.

Waar ben ik hier?

Wat doe ik hier?

Wat heeft me in godsnaam bezielde?

I

World unity means: no escape, for anyone, anywhere.

Milan Kundera

Als kind werd ik aangetrokken tot de wereldkaart en probeerde die uit het hoofd te tekenen. Ik was een cartograaf, begeesterd door de projectie met lengte- en breedtelijnen van een landgenoot, Gerardus Mercator, die op school in België werd onderwezen. Op mijn bureau in de slaapkamer tekende ik de landsgrenzen van ooit te verkennen gebieden, gleed vanuit België via Frankrijk naar Spanje, dan naar Marokko, en maakte daar via de Westelijke Sahara, Mauritanië en Guinee een halve cirkel om voorbij Nigeria in een quasi-rechte lijn naar Zuid-Afrika door te stoten, naar Kaap de Goede Hoop. Daar brak de potloodpunt en werd de terugweg richting Somalië geplaveid met brokkelig grafiet. Als ik de Hoorn van Afrika eenmaal had gerond, raakte ik verstrikt in het mulle zand van het Midden-Oosten en dreef verder uit koers in het onbekende Azië. De pijlpunt die India is, lukte nog wel, maar nadien krasselde ik mij een weg uit het dwaalveld, het gebarsten glaswerk dat Myanmar, Thailand, Cambodja en de vele zuidelijke archipels verderop vormen. Bij die eilanden kon ik me niks voorstellen. De enige archipel die ik wel sierlijk en waarheidsgetrouw kon tekenen lag nog oostelijker, haast op de terugweg naar België. Daarvoor moest ik voorbij Japan in noordoostelijke richting naar Kamtsjatka, het schiereiland dat als een arm aan de rand van het Rus-

sische vasteland hangt. Daar vertrekt de bijna tweeduizend kilometer lange ketting aan eilanden die de oostelijke met de westelijke wereld verbindt. De slingerbeweging van de Aleoeten vloeide uit mijn vingers, een zwaai als van een ober, richting de kustlijn van wat toen al een staat was, maar in mijn hoofd vooral een land: Alaska. Altijd bleef mijn verbeelding haken aan de scheidslijn tussen twee machtsblokken, Rusland en Amerika, tussen twee ideeën, toen dan toch, twee werelden, twee aparte bladzijden in de atlas van het noordelijk deel van de Pacifische Ring van Vuur, met de tektoniek, de lavapoorten en hellemonden, in een niemandsland van ijs en beren. A-las-ka.

Aan dat bureau in een verkavelingswijk in het van volk verzadigde België was de wereld overzichtelijk, maar ook klein en benauwend. Vastgezogen in de zompige kleigrond werd mijn leefwereld verdicht tot een kinderlijke plattegrond met een kerk, een bakker, een beenhouwer, een park, een voetbalveld en een paardenrenbaan: Waregem. De ouders van mijn moeder woonden in een nabijgelegen dorp, waar het leven door de aangrenzende schrootpers amechtig tot een maquette werd samengedrukt, auto's herleid tot kleine kubussen, en de val van de sloopkogel de bewoners herinnerde aan de nietigheid, aan Hem die alles overziet. Mijn grootouders hebben de randen nooit opgezocht, krasten zich niet aan prikkeldraad. In hun oude, blauwe Peugeot reden ze met hun kroost heel soms naar zee, naar het vakantiehuis van de burens, aten er mosselen en werden door de magnetische kracht van de sloperij terug naar huis getrokken, waar grootvader achter in de moestuin plastic verbrandde in een roestig olievat en het leven zag verschrompelen. Brussel hebben de ouders van

mijn moeder nooit gezien, Antwerpen ook niet. Ze verlieten de provinciale grenzen alleen om een supermarkt aan te doen waar Coca-Cola was afgeprijsd, in de cafetaria gehaktballen in tomatensaus dreven en de ingeslagen voorraad keurig in de kofferbak paste. Maar juist bij hen, in hun huis van robijnrode baksteen, het huis waar ik 's nachts nog vaak over droom, waar een houtskooltekening van een schoffelende boer aan de muur de inborst verbeeldde en je je rug schroeide aan de gaskachel, gaf Sinterklaas me een wereldbol. Die droeg de belofte van bevrijding in zich, van uitbreken uit de te kleine wereld. Een bevrijding die ik vooralsnog alleen in potloodlijnen ervoer.

Ik nam het ondermaanse onder de arm, knipte het lampje aan en in het blauwe licht van oceanen lijmden ik de randen van mijn zelf getekende kaart aan elkaar tot een eigen bol. De naar mijn hand gezette, nog in te vullen wereld, die zoveel groter was dan het miniatuurmodel waarin ik me niet verbergen kon. Om die van verhalen te voorzien knipte ik in de jaren negentig nieuws uit de krant, las over een aardbeving in Kobe, over de lancering van de PlayStation en over de nederlaag van Garry Kasparov tegen Deep Blue. Mijn dossiers over Japan en Rusland werden almaar dikker. Van het westelijk front geen nieuws. In Alaska, waar de lijm de Aleoeten bijeenhield, leek niks te gebeuren. Wel werd erover gezongen, door een man die zich ook had vastgereden in het dorp dat België is, en net als ik melancholisch smachtte naar nieuwe, andere, verre levens, naar een niet te vergane werkelijkheid waar ze je begrijpen. *En in gedachten liep ik door Alaska, doorheen de bergen en de ijzeren wind*, zong Luc De Vos van Gorki, vernoemd naar de Russische schrijver en stad die ik niet had aangeduid op de bol. *Ik vond een café vol dronken*,

oude mensen. Ze zeiden wees welkom in ons berenhol.

Al die tijd kon ik niet bevroeden dat het nieuws over dat hol verscholen lag in de woorden van mijn grootvader. Terwijl ik de krant in stukken knipte en mijn rijk van betekenis voorzag, sprak hij die vierennegentig is geworden, over het grote gezin van een dorpsgenoot wiens oudste dochter in de jaren zestig plots naar de andere kant van de kaart was gereisd, naar de koude, het noorden, over de bergen en door de ijzige wind. Naar de rand van de kaart waar ik van droomde. Monique zou haar naam zijn. De woorden vervlogen in mijn kinderebrein.

Alaska, drie a's, heeft me nooit losgelaten. Dat reusachtige gebied was het fundament waarop ik mijn luchtkasteel kon bouwen, een wereld die alles was en is wat mijn eigen land niet was en nooit zal zijn. Groot, open, wild, ruig en ja, *eerlijk*, op een bepaalde manier, oorspronkelijk ook. In *Ik ben geboren* schrijft George Perec dat hij wel weet hoe hij schrijver is geworden, maar niet waarom: 'Had ik, om te kunnen bestaan, werkelijk behoefte om woorden en zinnen aaneen te rijgen? Was het, om iemand te kunnen zijn, voldoende dat ik de auteur van een paar boeken was? (...) Eens zal ik de woorden toch moeten gaan gebruiken om de werkelijkheid te ontmaskeren, om mijn werkelijkheid te ontmaskeren.'

Mijn werkelijkheid voelde in mijn tienerjaren als een te kleine jas die ik niet dichtgeritst kreeg, een jas die geen bescherming bood. Ik kon me niet vrij bewegen, voelde me beperkt in tijd en ruimte in die microkosmos van rode baksteen, zwetende paarden en kale voetbalvelden. De kinderlijke droom van het noorden verraadde het unheimliche, het willen vertrekken uit een bestaan waarin ik me had geschaafd aan balustrades en de brokkelige taal van onwillig

gezag. Altijd zat ik vast. Vast in de slaapkamer, vast tussen witte krijtlijnen, vast in structuren, in geschiedenissen, in verwachtingen.

De droom naar het noorden te vertrekken had ik een paar jaar geleden opgegeven. De droom van een geïsoleerde, wilde plek waarin ik mijn halfbakken rousseauiaanse ideeën over de natuurstaat had kunnen uitdiepen. Het is de liefde die me in België hield, en goddank: maar goed ook. Al muteerde de wildernis tot kleefkruid op mijn rug, waar ik niet bij kon met mijn vingers. Ik, de mutant die niet weet hoe te leven en trapt naar de zon, in de woorden van dichter Menno Wigman, hield stand in de stad, net door die droom van krakend ijs. Ik had Alaska jarenlang gebruikt als een nooduitgang, zonder ooit te testen of de deur wel open kon. De wetenschap dat de deur er was, maakte de ruimte waarin ik me begaf minder benauwd. Als de drukte me opvrat, het verkeer, de sociale verplichtingen, als ik mezelf hoorde meepraten en meebewegen in gesprekken die nergens toe leidden, dan hoefde er maar één beeld op te lichten – een rivier, een houten huisje, een berg – om te ontspannen. Dat werkt zolang het beeld vaag blijft. Vaag is goed, vaag is onschuldig, vaag is altijd mogelijk, zoals zoveel mensen in dit gekartelde tijdsgezicht van politieke onzekerheid, klimatologische doem en technologische vervreemding dromen van een ander leven, met heldere regels in een eenvoudig(er) bestaan. Het noorden werd een reserveversie van het leven die ik in nood uit de kast kon halen. Het maakte België draaglijker, maar het maakte me ook lui, verwaand, alsof het bestaande leven niet goed genoeg was en ik was voorbestemd tot iets groters, iets wilders. ‘Alaska’ hielp ook mijn – denkbeeldige – morele zuiverheid te bewaren, alsof ik alleen maar tijdelijk wachtte

op de vervulling van de droom, wat haast als een religieus motief leest. Ik heb een gezin, een identiteit, een ritme. Dat maakt me zichtbaarder voor mezelf: ik kan niet meer doen alsof mijn leven toevallig zo is geworden. Dus zou ik het doen. Verhuizen. Althans: ik zou het uitproberen. Zien welk leven ik had kunnen leiden in een klein dorp in Alaska. Ik besloot als een wensballon de oceaan over te waaien richting het leven in de wildernis. Te onderzoeken of die eigenlijk nog bestaat, die *wildernis*, te ervaren hoe een minigemeenschap midden in het wild werkt, wie daar woont, en waarom. Of het leven er echt rustiger is, 'echter', 'beter', in dat oorspronkelijke landschap. Wat maakt dat mensen in Alaska kunnen wonen? Ik zag me al ronddrijven in leegte, zoals de gehaktballen in de cafetaria waar grootvader in prikte, een leegte die me zou dwingen zelf antwoorden te verzinnen op waarom-vragen. Alleen het finale duwtje ontbrak nog, het suikertje dat me naar de rand lokte. Dat kwam er, in Waregem.

In de versnipperaar die het geheugen is was de naam 'Monique' een vlok confetti geworden. Dertig jaar later, na het geven van een lezing in mijn geboortestreek, raakte ik in gesprek met een man met een bril. Die sprak over een vrouw uit Waregem die in de jaren zestig het dorp had verlaten en nooit meer is teruggekeerd. Meteen dacht ik aan mijn grootvader. Een vrouw die had gedaan wat ik nooit had gedurfd.

'Hoe heet die vrouw?'

'Monique.'

'En waar woont ze sindsdien?' Ik wist het antwoord al.

'In Alaska.'

*